

Izbava vseh dan razen sobot, nedelj
in praznikov.
Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXI. Čena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 7. APRILA (APRIL 7), 1938. Subscription \$6.00 Yearly STEV.—NUMBER 69 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Premier Negrin reorganiziral špansko ljudsko vladu

Socialisti tvorijo večino v novem kabinetu, v katerem sta reprezentirani tudi dve glavni delavski organizaciji. Angleški rudarji zapretili s stavko v znak protesta proti nevmesevalni politiki Chamberlainove vlade. Mussolini bo potegnil italijanske čete iz Španije, ko bo civilna vojna—končana

Hendaye, Francija, 6. apr. — Grupa milnikov se še vedno bori v Tortosi, v zapuščeni mestu, iz katerega so civilni prebivalci že pobegnili. Sinoči so razstrelili, da se bodo borili, do-ker ne pade zadnji mož, da pre-pretijo fašistični armadi pohod na Sredozemsko morja, čeprav je ta že odrezala Katalonijo od ostalega ozemlja lojalistične Španije.

Barcelona, kjer je sedež španske ljudske vlade, je pre-mer Juan Negrin formalno nov kabinet. Pozicijo vojnega mini-stra, ki jo je imel Indalecio Prieto od meseca maja preteklega leta, je prevzel premier. Večino v novem kabinetu tvorijo sociali-sti. Komunisti imajo samo ene-ga ministra in dve glavni špan-ski delavski organizaciji sta pri-šli, odkar je bila vlada premie-ra Francisca Larga Caballera razglašena, spet reprezentir-ani v vladi. Julio Alvarez del Sotillo, ki ni bil v vladi več mese-rov, je dobil pozicijo zunanjega ministra.

Glavni del Barcelone, kjer so glavne palače in uradi, je bil ne-krat v sinoči v temi. Na cesti so stali tudi vozovi električne že-leznice, toda ob desetih zvečer je bil spet dobilo elektriko in po-četek je bil obnovljen. Pojas-nilo je prišlo, ko so fašistični vojskarniki v Irunu razstrelili, da so jihlove čete zasedle električne centrale v Trempu, 90 milj se-vernozapadno od Barcelone, ki je blizu Barcelone in več dru-kih mest v Kataloniji z elektriki-vo. V tem sektorju so uporniki raz-raz okupirali dve nadaljnji mesti v svojem prodiranju proti morju. Odločilna bitka se bo vr-ela, kakor vse kaže, na ozemlju, ki leži 60 milj zapadno od Bar-celone, kjer so lojalisti zasedli dve utrjene pozicije po umiku Leride.

Madrida je prišla vest, da so voditelji delavskih unij po-čeli vse člane v starosti 31 do 40 let, naj vstopijo v armado. Na akcijo so podvzeli v zvezi z delom španske vlade glede mobilizacije 100,000 mož, da odi-jejo na fronto v vzhodni Špani-jo in ustavijo prodiranje fašis-tnih kolon proti Sredozem-skemu morju.

London, 6. apr. — Španska vlada je ponovno poslala noto v Angliji in Franciji, v kateri pro-klama proti nevmesevalni poli-ki obeh držav, ki je v prilogi listinistnim upornikom. Nota na-čela, da Italija in Nemčija še vedno pošiljata vojaštvo, orožje, italija in bojni material fašistom, ki španska vlada ne more ku-ovati orožja v Angliji in Fran- ciji.

Rudarji v Walesu tudi zahte-va, da vlada dovoli španski delavci kupovanje orožja in muni-je v Angliji. Rudarji so celo zapretili z oklicem splošne stav-ke, da prisilijo vlado na revizijo njene nevmesevalne politike. Oli-ver Harris, tajnik rudarske un-ije, je apeliral tudi na vodite-je drugih delavskih unij, naj sprejeto zahtevo rudarjev.

Vojaški veščaki, ki opazujejo razvoj civilne vojne v Španiji, pravljajo, da je položaj špan-ke armade kritičen, toda to še pomeni, da bo vojna kmalu končana. Čeprav bodo fašisti dobili do Sredozemskega morja, španska vlada nadaljuje boj in ne to se je že pripra-ila.

Domače vesti

Obiski
Chicago, 6. apr. — Gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete je 5. t. m. obiskal Edvard Zakrajšek iz Buffala, N. Y., dijak v Ann Arborju, Mich.

Vest iz Minnesote
Gilbert, Minn. — Tu je umrla Ana Starič, rojena v Gradcu na Štajerskem. Njeno dediško ime je bilo Kokec in v Ameriko je prišla leta 1907, in sicer v to okrožje, kjer je živela do svoje smrti. Bila je članica društva 182 SNPJ in tu zapuša moža in šest odraslih otrok.

Nov grob v New Yorku
East Worcester, N. Y. — Dne 2. aprila je umrla Franca Mostar, stara 63 let in rojena na Doli pri Litiji. Svoječasno je bi-ovala v Westmorelandu, Pa., in v Stauntonu, Ill., zadnjih 19 let je pa živela v tukajšnji sloven-ski farmerski naselbini. Tu za-puša moža, pet sinov in tri hče-re, v stari domovini pa sestro.

Vesti iz Pennsylvanije
Pittsburgh, Pa. — Zadnje dni je tu umrl Anton Pečjak, star 73 let in rojen v Pleševcu pri Žužemberku na Dolenjskem. Bil je vdovec. V Ameriko je pri-šel leta 1886 in bil je v Coloradu in Clevelandu, v Pittsburghu je pa živel 36 let. Tu zapuša tri hčere, v Clevelandu sestro Te-rezijo Kmet in v Crested Buttu, Colo., brata Mihaela. — Pred dnevi je sodišče obsodilo skupno ponarejevalcev denarja, med ka-terimi so tudi sledeči Hrvati: Anton Šikič (pet let zapor), Ni-kola Zrnič (15 let), Mike Mrkalj (15 let) in Peter Kličević (pet let).

Ljudska kontrola premogovnikov

Angleški parlament odobril zadevni načrt

London, 6. apr. — Zakonski načrt, ki določa ljudsko kontrolo premogovne industrije, je bil včeraj sprejet v parlamentu, na-ko je bil poslan v zbornice lord-ov. Načrt je prvi korak v po-irzavljenju premogovnikov v An-gliji, ki jih obratujejo privatne kompanije, toda vlada bo odško-dovala lastnike.

V angleških premogovnikih je uposlenih 739,000 rudarjev, ki producirajo okrog 804,000,000 ton premoga na leto. Pravkar sprejeti načrt vsebuje tudi pro-vizije glede zaščite rudarjev pred izkoriščanjem.

Zima se vrni-la v Chicago

Chicago, 6. apr. — Zima se je v spremstvu snežnega viharja danes vrnila v Chicago in odpra-čila vse sledi pomladi. V nekaj urah je padlo sedem palcev sne-ga in še ga obetajo danes in jut-ri. Sneg je delno paraliziral avt-ri promet in veliko število avtov je obtičalo v zametih. Letalski promet je bil tudi ustavljen. Snežni vihar, ki je pridrvel z za-pada, je zajel Illinois do mesta Sterlinga, južni del Wisconsin-a in se pomika proti vzhodu čez državi Michigan in Indiana.

Ogenj v hotelu za-hteval sedem žrtev

Chicago, 6. apr. — Sedem o-seb se je zadušilo in zgorelo da-nes zjutraj v ognju, ki je nastal v hotelu Center na 1426 W. Ma-dison st. Trije drugi stanovniki so dobili težke opekline in so jih morali odpeljati v bolnišnico.

Kardinal pojasni kupčijo z naciji

Vatikan obsoja kapitu-lacijo pred naciji

Rim, 6. apr. — Kardinal Theo-dore Innitzer, dunajski nad-škof, se je odzval pozivu Papeža Pija in je prišel v Rim, da pa-pežu pojasni kupčijo, ki jo je sklenil z novimi gospodarji Av-strije. Včeraj ga je sprejel kar-dinal Eugenio Pacelli, tajnik va-tikanske državnice, danes pa se bo sestal s papežem. Nadaljnji razvoj vojne, ki divja med Va-tikanom in Hitlerjevo Nemčijo, v veliki meri zavira od izida raz-govorov med dunajskim kar-di-nalom in papežem.

Jasno je, da se Vatikan jezi na kardinala, ki je vzel oblast v svoje roke in kapituliral pred Hitlerjem. Cel v pismu, ki ga je naslovil diktatorju in ga in-formiral, da se mu bodo avstrij-ski škofje pokorili, je zapisal: "Heil Hitler!" ne da bi prej vprašal v Vatikanu za navodila. Deklaracija, ki izraža lojalnost Hitlerju in Veliki Nemčiji, je poleg kardinala podpisalo pet avstrijskih škofov in bila je pre-čitana pred verniki v vseh kato-liških cerkvah.

Delavsko politično gibanje v Penni

Vse unije obljubile pod-poro Kennedyju

Harrisburg, Pa. — (FP) — Prva konvencija državnega sveta industrijskih unij, katere se je udeležilo čez tisoč delegatov, ki so reprezentirali pol milijona organiziranih delavcev, je bila zaključena po sprejetju resolu-cije, pozivajoča vse unije in že-lezniške bratovščine, naj konsoli-dirajo svoje sile in podpirajo Thomasa Kennedyja, tajnika-blagajnika rudarske unije UM-WA in podgovernorja Pennsylv-anije, ki kandidira za gover-nerja te države. Poleg delav-skih organizacij so bile na tej konvenciji zastopane tudi pro-gresivne in liberalne grupe.

Nominacijske volitve se bodo vršile 17. maja. Kennedyjev protikandidat, ki ga je izbrala eksekutiva demokratske stranke v Pennsylvaniji, je Charles A. Jones iz Pittsburgha, ki je znan kot nasprotnik Rooseveltovega "new deala."

Kennedy je v svojem govoru orisal borbo za delavsko zakonodajo v Pennsylvaniji v zadnjih letih. Dejal je, da zakonodaja sama ne zadostuje in organizi-rano delavstvo mora voditi kampanjo naprej, dokler ne bo Pennsylvanija in vsa Amerika v unijem taboru. "Moje izkuš-ov so me uverile, da je več drž-avnikov v delavskih vrstah ka-kor v Washingtonu," je rekel Kennedy.

Konvencija je odobrila zaka-nodajni program, ki vključuje gradnjo delavskih stanovanj, razširjenje brezposelnostnega zavarovanja, da bo krilo vse delavce, in izboljšanje delavskih odškodninskih zakonov. Spre-jetih je bilo več resolucij v prilog Mooneyju in Billingsu, za spre-jetje zakonskega načrta mini-malne mezde in maksimalnega delovnika v kongresu in proti-linčarskega osnutka, da delavci podpirajo zadrženo gibanje in Odbor za industrijsko organiza-cijo kakor tudi vse poskuse, da se konflikt med CIO in Ameri-ško delavsko federacijo čimprej konča.

Resolucija, ki obsoja fašisti-čne diktature v Evropi in ameri-ške fašiste, je bila soglasno spre-jeta. Delegetje so dalje pod-privili resolucijo kongresnika O'-Connell, da Amerika sodeluje z drugimi državami, ki obsojajo fašistično agresivnost.

ODGOVOR SOVJET-SKE VLADE RAZ-KAČIL JAPONCE

Oster napad na sovjet-skega zunanjega komisarja

KITAJCI OBSTRE-LJUJEJO PRISTA-NISČE

Tokio, 6. apr. — Tokijska vla-da je silno razkačena, ker je Maksim Litvinov, komisar za zu-nanjanje zadeve, odločno odbil ja-ponski protest proti pošiljanju ruskih vojakov in orožja na Ki-tajsko. V petek se bo vršila iz-redna seja japonskega kabineta, na kateri bo razprava o bodoči japonski politiki napram sovjet-ski Rusiji. Japonci se silno jezi-jo ne samo zaradi tega, ker Ru-sija pošilja vojaštvo, orožje, le-tala in bojni material Kitajcem, temveč tudi zaradi persekucij in aretacij japonskih podanikov na otoku Sahalinu.

Opazovalci pravijo, da konflik-tu lahko sledi prelom odnosom med Rusijo in Japonsko. Japonci silno napadajo Litvinova in mu očitajo, da je pokazal svojo nesramnost, ko je zavrgel pro-test tokijske vlade.

Iz Hainkinga, glavnega mesta Mandžukuja, poročajo o novem sporu, ki ga je izzvalo vprašanje kontrole nad otoki na reki A-mur. Ta reka tvori mejo med Mandžukujem in Sibirijo. Ob o-toku Kančatu se nahaja več ru-skih ladij in poveljnik tega bro-dovja je zahteval od mandžukuj-skih avtoritet, naj takoj odstra-nijo svetilnike in vse druge zna-ke ob reki Amur.

Peking, 6. apr. — Sem dospe-la poročila se glasijo, da Kitaj-ci bombardirajo Cefu, pristaniš-ko mesto, ki so ga Japonci za-sedli pred več meseci, in da so arditke bitke v teku v bližini tega mesta. To mesto je daleč zadaj za japonsko bojno črto. Japonci so včeraj izkrcali nove čete v tem pristanišču, da uničijo po-sadko kitajskega vojaštva, ki še vedno kontrolira sekcijo mesta.

Sanghaj, 6. apr. — Kitajske guerilske čete so pričele napada-ti Japonce v bližini Sanghajja. Več kot tisoč Kitajcev je včeraj naskočilo japonsko vojaško po-sadko pri Sunkiangu, ki je sa-mo petnajst milj oddaljen od Sanghajja. V drugi sekciji v bli-žini Sunkiangja so Kitajci iz za-sede napadli tovorni avto, na ka-terem so se vozili japonski vo-jaki, ter ubili deset vojakov in častnikov.

Na severni strani zaliva Hang-čov so Kitajci ponovno zasedli dve mesti — Hajen in Haining — in zdaj naskakujejo Čapui, mesto, ki leži 50 milj južno od Sanghajja. Kitajske vojne ope-racije so v teku tudi na ozemlju, ki so ga Japonci zasedli v no-vembru in decembru preteklega leta.

Mesto New York dobi loterijo

New York, 6. apr. — V bojev-nem razpoloženju, ker je župan La Guardia predložil nov davčni program, je mestni svet sprejel resolucijo, ki ima ugoditi pot operiranju mestne loterije. Ta naj bi bila sredstvo, da mesto pride do denarja, ki ga potrebu-je za financiranje ohrane reve-žev. Resolucija je bila sprejeta po ostri debati in zahteva skli-canje ustavne konvencije v Alba-nyju, ki naj bi amendirala držav-no konstitucijo tako, da bo sank-cionirala loterijo. Ves denar, ki bi ga mesto črpalo iz loterije, bi šel za relief in kritje stroškov mestnih bolnišnic.

Francoski senat kljubuje Blumu

Stavkovni val zajel pa-riški industrijski distrikt

Pariz, 6. apr. — Vsa zname-nja kažejo, da je vlada ljudske fronte, ki ji načeljuje premier Leon Blum, vodja socialistične stranke, obsojena v smrt. To se je pokazalo včeraj, ko so člani senatne zbornice na svoji seji odločili, da ne bodo pristali na zahtevo premiera, ki hoče imeti večjo oblast, da potegne Fran-cijo iz finančne in ekonomske krize. Poleg opozicije, ki se je pojavila med senatorji, dela Blumu preglatice stavkovni val, ki se še vedno razširja v pariškem industrijskem distriktu. Okrog 35,000 delavcev je zavojevanih v stavki.

Blumov finančni načrt bo mor-da sprejeti v nižji zbornici z ma-lo večino. To je bilo razvidno iz razprave, ki se je včeraj vršila v zbornici. Debata je bila pretra-gana, ko je opozicija pričela kri-čati, da je Blum "ropar". Posla-nec Jean Montigny je vpil, da bo dobil Blum diktatorsko oblast in vrget Francijo v ekonomsko in socialno revolucijo, če bo zborni-ca sprejela njegov finančni nač-ert. "Nemška republika je bila uničena na sličen način," je kri-čal Montigny. To je razkačilo le-vičarske posance, ki podpirajo Bluma. Yatali so s svojih sede-žev in se zagnali proti desničar-jem, nakar so Blum in nekateri člani kabineta posegli vmes in preprečili pretep. Ko se je kra-val polegel, je Blum odgovoril na Montignyjev napad.

"Odslej naprej mora državna blagajna dobiti \$30,000,000 na teden poleg drugih rednih dohod-kov," je rekel Blum. "Financir-anje oboroževanja, ki je potrebno, ker stalno preti vojna, je izpra-va sklade v državni blagajni. Ne Francija in ne katera druga država ne more iti v sedanjí smeri naprej. Može, katerih bridka čast je, da vladajo in vodijo Francijo, vedo, da ni drugega iz-hoda. Ne govorim kot strankar, temveč kot Francos, ko nagla-šam, da mora imeti Francija sta-bilno vlado in disciplinirano ljud-stvo."

Načelnik ruskih že-leznic odstavljen

Moskva, 6. apr. — Aleksij Ba-kulin, komisar ruskih železnic, je bil sinoči odstavljen. Pred sedmimi meseci je dobil nalogo, da izboljša obratovanje železnic, a ni uspel in zdaj ga je zadela kazen. Na njegovo mesto je bil imenovan Lazarus Kaganovič, komisar za težke industrije. On bo odbrl obe poziciji. Da se bo "čistka" v Rusiji nadaljevala, potrjuje naznanilo, da je bil Feo-dor Razkolnikov, sovjetski po-slanik v Bolgariji, pozvan do-mov. On je bil poslanik v Sofiji od l. 1934, ko sta Rusija in Bol-garija obnovili diplomatske od-noske.

Ford vložil priziv proti odloku delav-skega razsodišča

Covington, Ky., 6. apr. — Ford Motor Co. je vložila pri federal-nem apelatnem sodišču priziv proti odloku federalnega delav-skega razsodišča, ki ga je po-dalo 6. januarja tega leta, ko je spoznalo družbo za krivo kršenja Wagnerjevega zakona. Odlok se je glasil, da mora kompanija po-novno uposliti 29 delavcev, ki jih je odpustila zaradi unijskih ak-tivnosti. V prizivu je rečeno, da je delavsko razsodišče prekora-čilo mejo svoje oblasti, ki je za-vrglo evidenco, ki so jo odvetni-ki kompanije predložili, ko se je vršilo zaslišanje glede kršenja Wagnerjevega zakona.

MEHIKA SE NE BO UKLONILA PRED FAŠISTI

Nadaljevala bo s social-nimi reformami, pra-vi poslanik

ZVEZA MED ARMA-DO IN LJUDSTVOM

Washington. — (FP) — Me-hiška vlada je po svojem wa-shingtonskem poslaniku dr. Francisu Najeru informirala Ameriko in ostali svet, da je ne bo nobena fašistična nevarnost in nobena grožnja tujih kapita-listov odvrnila od prizadevanja, da izboljša položaj mehiških de-lavskih in kmetijskih mas.

Njen ameriški poslanik dr. Najera je o tem govoril na letni konvenciji Ameriške zveze šol-skih ravnateljev. Njegov govor smatrajo washingtonski krogi za važno deklaracijo mehiške vlade glede njenega notranjega položaja.

Cardenasova vlada izvaja da-lekosežne socialne reforme, valed česar se je domača reakcija s tujimi interesi vred pričela okle-pati fašizma. Zadnje čase je med fašisti in lojalisti prišlo že v več krajih do odprtega spopa-da. Zunanji kapitalistični in-teresi, predvsem ameriški, pa so pričeli obračati na svoje vlade za intervencijo, ker jih mehiška vlada bolj in bolj pritiska ob zid.

V tem govoru je mehiški po-slanik rekel, da bo mehiška vla-da nadaljevala s socialnimi re-formami in se ne bo pustila moti-ti od kogarkoli. "Ako bi se reakcionarna manjšina jutri po-stavila po robu in z brutalno ali-ko skušala ustaviti našo socialno politiko, tedaj smo mi, ki smo se bojevali roka v roki, gotovi, da bo današnja armada zdrobila tradicionalne sovražnike ljud-stva prav tako, kakor jih je na-ša milica v preteklosti."

"Danes so idealistične vezi med armado in ljudstvom Me-hike tako tesne, da je politična struktura v procesu konsolida-cije s formiranjem nove splošne politične stranke, ki bo združila vojske, kmete in delavce v pravi skupni fronti."

Dr. Najera je rekel, da je pred nastopom Cardenasove vlade majhna peščica ljudi, ena sto-tinka enega odstotka prebival-stva, posedovala 33% mehiške zemlje. Do 1. septembra 1936 se je ta slika toliko spremenila, da je do zemlje prišlo 40% kmet-skega prebivalstva. "Idealni me-hiške revolucije pa ne bodo do-seženi, dokler tudi ostalih 60% kmetakega prebivalstva ne dobi zemlje," je rekel mehiški posla-nik. "Ekonomska emancipacija mehiškega kmeta je definitivno na pohodu."

Železniška nesre-ča Kitajskem; 80 oseb ubitih

Hankov, Kitajska, 6. apr. — V koliziji vlakov, ki se je pripe-tila v bližini Jenčenga, je 80 o-seb izgubilo življenje, dvesto pa je bilo ranjenih. Na enem vlaku so se vozili begunci, ki so se u-maknili iz mest v bližini fronte v centralni Kitajski.

Davki na čikaške hiše bodo znižani

Chicago, 6. apr. — Davki na čikaške hiše in posestva bodo o-krog osem odstotkov nižji za le-to 1937 kot so bili l. 1936, je na-znanil Michael J. Flynn, tajnik čikaškega okraja. Koliko bodo davki znižani v predmetjih, bo naznanjeno pozneje.

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LARJENNA SLOVENSKIH NARODNIH
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna na Zdravstveno društvo (Slovene Chicago) in Kanada
\$2.00 na leto, \$2.00 na pol leta, \$1.00 na štiri leta; na Chicago
in Ohio \$1.50 na leto, \$0.75 na pol leta; na tujem mestu
\$3.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago)
and Canada \$2.00 per year, Chicago and Ohio \$1.50 per year,
foreign countries \$3.00 per year.Črna slovenska glasila — Rokopisni dopisi in senaristični
skizmi ne vrnejo. Rokopisni dopisi vrnejo (Archie, po-
stni, drame, pesmi itd.) se vrnejo poljubno, le v slovenski
jezični obliki.Advertising rates on agreement. — Manuscripts of commen-
taries and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vsa, kar ima biti s hišnim

PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Dobra delavska politika
v Minnesoti

Farmarsko-delavska stranka v Minnesoti, katera že šest let vodi državno upravo in kontrolira nižjo državno zbornico, je pred nekaj dnevi zborovala v Duluthu in sprejela novo platformo ter program za letošnje volitve.

Reakcija je tej stranki očitala vsa zadnja štiri leta, da je "komunistična", to pa zaradi njene platforme in programa iz leta 1934. Nič takega ni bilo v prejšnjem programu, da bi bila farmarsko-delavska stranka v Minnesoti za služila omenjeni očetek, kljub temu so njene voditelje pred letošnjim zborovanjem vso stvar dobro premislili in pretehtali in rezultat je bil nova platforma, katera je toliko drugačna od zadnje, da burbonska opozicija v Minnesoti ne bo več mogla najti niti najmanjšega poudarka za svoje absurdno obrekovanje.

Farmarsko-delavska stranka v Minnesoti se je s svojo novo platformo postavila strogo na demokratično stališče in za svoja bojovna sredstva je sprejela edinele demokratične metode.

Nova platforma pravilno poudarja, da tradicija ameriške politične demokracije živi že poldrugo stoletje, da so v preteklosti bili glavni eksponenti te tradicije Jefferson, Jackson in Lincoln ter da v današnji dobi, ko razni elementi drzno naskakujejo demokratično formo vlade, hoteč jo zamenjati s kakršnokoli diktaturo — farmarsko-delavska stranka v Minnesoti odločno odklanja vsako uvajanje nestrpnosti in nedemokratičnih ter diktatorskih metod v ameriški socialni sistem in v zgradbo vlade v Združenih državah.

Na drugi strani pa Farmer-Labor party v Minnesoti jasno uvideva, da je današnji gospodarski sistem Amerike nevzdržljiv in da je treba resno računati s temeljnimi izpremembami v našem socialnem sistemu.

V svoj program delavskega, farmarskega in drugega zakonodajstva je stranka postavila dolgo vrsto točk, ki vse označujejo miren in zaporeden razvoj — nobenih skokov; vse te točke so praktične, pomenijo materialni napredek za delavce in farmarje in, kar je glavno, se lahko izvedejo že danes.

Na primer stranka zahteva amandiranje državne ustave z namenom, da zbornica lahko sprejme državni zakon minimalne mezd in maksimalnega delovnika in dolgo vrsto drugih zakonov za ekonomsko izboljšanje razmer v interesu delavcev in farmarjev. Za vse sloje večine prebivalstva v državi so dojučneze olajšave, tudi za male podjetnike in trgovce. Naglašena je potreba, da državna uprava in zakonodajna zbornica krepko podpirata kooperativno gibanje med delavci in farmarji; aploh je ideja zadruštva na odličnem mestu v platformi in programu kot zelo važen faktor za razvoj ekonomske demokracije v Združenih državah.

Federalna vlada je opozorjena, da mora povečati svoje odgovornosti za podpiranje brezposelnih delavcev in za čim večje nameščenje brezposelnih pri javnih delih, kjerkoli so privatne industrije odpovedale svojo sposobnost.

Glavni principi farmarsko-delavske stranke v Minnesoti so: demokracija, socialna pravilnost, ekonomsko varstvo in mir.

Noben pošten delavec in resen mislec ne more zanikati, da so to najsvetlejša načela naprednega, razumnega delavstva — edina načela, ki resnično zastopajo nepretrgan napredek človeške družbe.

Slehnega delavca in malega farmarja zuna Minnesoti, kateremu je pravi napredek pri sre, mora boleti dejstvo, da minnesotaki delavci in farmarji nimajo posnemačev v drugih državah, vaa na severnem, srednjem in na daljnem zapadu, koder so mali farmarji in delavci v ogromni večini med prebivalstvom.

Voditelji delavskih unij in farmarskih organizacij imajo v minnesotaki stranki lep vzor in priložnost, da raztegnejo to gibanje na ostale države Unije in ustvarijo močno samostojno politično akcijo med delavci Amerike, ampak voditelji obeh unijskih tabornov se že drže stare in škodljive taktike, da ameriški delavci išče v politiki izhoda v starih — kapitalističnih strankah. Ta nesmiselna taktika grdo tepe ameriškega delavca že desetletja in ga zapostavlja, da ne pride nikamor.

Unijaki voditelji sicer rabijo minnesotako Farmer-Labor Association za svoje politične cilje v Minnesoti — in če je tam dobra, zakaj ni povsod?

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

"Miklova Zala" v Canonsburgu

Canonsburg, Pa. — V nedeljo, dne 8. maja, na materinski dan, ob 2. popoldne uprizaro tukajšnji dramski klub Soča skupno s gospodinjstvom odsekom društva "Postojnska Jama" št. 138 SNPJ lepo petdejsko dramo "Miklova Zala". Po Sketovih povedati je igra dramatičar M. Bajak. Vzeta je iz ljudskega življenja kot je bilo v štirinajstem stoletju v prijazni Rožni dolini na Koroskem. Slovenci se lahko ponašamo iz lepimi dramami in baladami, katerih snov je zajeta izpred več sto leti. Ta ljudska drama nas popelje v korosko vas Svetne, v kateri so živeli borni kmetovalci v lepi slogi, kajti njih borba je bila, da si pridolajo v potu svojega obraza kar največ kruha. Največje zlo so jim bili turški vpadi, ki so tiste čase pogosto se ponavljali.

V borbi proti turškim vpadom so se posebno odlikovali Slovenci in Hrvati, ki so morali skozi cela stoletja braniti svoje domove, svoje žene, sinove in hčere. Slovenska, srbska in hrvaška polja so bila napojena s krvjo, mnogi junaki so padli v teh neprestanih borbah, ki so najstrašnejše bešale po losvenih in hrvaški zemlji, kajti tukaj je bila meja turškemu gospodstvu. Ves jug je že ležal podjarmljen, samo Hrvati in Slovenci so še bili strašne boje, ki so pa slednji bili odločilni za oba naroda, saj je znano v zgodovini, da Turki ni mogli osvojiti Hrvaške ne Slovenije, četudi jih je večkrat napadel ter neumiljeno pustošil.

Leta 1478, na dan sv. Petra in Pavla, so se zopet pojavili Turki pred Terbizem; prišli so ob Soči navzgor. To bomo videli v prvem dejanju te drame, kako je vaški in okoliški voditelj častitljivi starček, oče Serajnik sklical sestaneč bližnjih vasi na posvetovanje za obrambo proti bližajočim se Turkom. Na tem posvetovanju so sklenili, da bodo utrdili in popravili gradiče ter vsa važna skriivališča. Vse to bodo zasedli možje, žene, otroke in dekleta pa bodo skrili v nepristopno in akrito votlino v gorakem zavetju Rožici.

Pred leti je v vas Svetne prišel neki žid iz Benetk in rekel so mu Tresoglav. Prišel je krošnjari pri cerkvi, pozneje je začel posojavati denar ondnotnim kmetom na visoke obresti. Imel je krasno hčerko Almiro. Marsikatero oko tamkajšnjih fantov se je vanjo oziralo. Zgledalo se je vanjo tudi sin vaškega voditelja očeta Serajnika. V tej vasi je živela tudi spoštovana in premožna vdova Miklova. Moža je izgubila pred več leti v bitki s Turki. Imela je krasno hčerko Zalko. Ker so bili s Serajnikom sosede in dobri prijatelji, sta Zalka in Mirko, Serajnikov sin, zasanjala o lepi ljubezni. Željo, da se čim prej poročita, sta gojila tudi njena roditelja. Mirko pa je zahajal večkrat k židu Tresoglavu, ker je znala židova hčerka z zapeljivimi pogledi Mirka pridobiti zase. To zapazi njegov oče Serajnik ter ga opozori, da njegova želja je, da bo Almiro pustil. Slučajno prideta na obisk k Serajniku vdova Miklova in njena hčerka Zalka in se na željo obeh roditeljev Mirko in Zalka zaročita. To izve Almiro, ki ljubosumnosti prišee kruto maščevanje. Ona pridobi svojega očeta Tresoglava, da gre že bližajoči turški vojski naproti ter jim izda vse utrdbe in skrivne hodnike. Turški poveljnik mu zato obljubi bogato plačilo, Mirka bo dobila njegova hčerka, Zalka pa bo odpeljana v sužnost.

Videli bomo, kako se turški poveljnik veseli krasne Zalko, ker pričakuje zanj od svojega gospodarja v Carigradu bogato plačilo. Po 7 letih bomo našli Zalko v turški ječi vso obupano, ko prosil, da je rešijo sužnosti, da se zopet združi s Mirkom. Kako je bila rešena, bomo videli v 5. dejanju, kako je srečno dospela domov v Rožno dolino v trenutku, ko je zvit Almiro hotela peljati k poroki Zalkinega moža Mirka. Tu se bodo razvijali tragični prizori in v srce pretresujoči dogodki.

Vse to boste videli dne 8. maja v dvorani društva "Postojnska Jama" št. 138 SNPJ v Canonsburgu.

Igralci se vno vadijo, da vam bodo dramo pokazali kar najbolj dovršeno. Najljubneje vabimo občinstvo iz te in vseh bližnjih naselbin, da si ta dan rezervirajo za Canonsburg. Prireditve zahteva velika truda in poštvalnosti. Tudi finančno bo veliko stala, ker je treba mnogo kostumov. Vstopnina je samo 35 centov za osebo. Po igri bo ples in prosta zabava v spodnjih prostorih. Na veselje svidenje 8. maja!

John Koklich.

Lanalske vesti

La Salle, Ill. — Tukaj je zadnje dni precej mrzlo vreme, kakor pozimi, delavske razmere pa so tudi še vedno slabe, kakor menda vsepovsod. Druga cemen-tarna je prišla z obratom po štirimesečnem počitku. Pri družbi Western Clock pa še vedno odslavljajo delavce za nedolocen čas, ostalim, ki še delajo, pa krajšajo delovne ure.

Bližajo se primarne volitve. Dobrih obljub od številnih kandidatov imamo na koše. Za šerifa kandidira tudi slovenski kandidat Frank Gregorich.

Prireditve se tudi dokaj dobro vrstijo ena za drugo. Dne 10. aprila ob 2.30 popoldne v SND se prične proslava 12 letnice angleško poslujočega društva "Mohawks" št. 573 SNPJ z zanimivim programom in splošno plesno veselico po sporedu. Na programu bodo radijski igralci, pevci in glumači, ki pridejo iz Chicaga, kjer pojejo po radiu WJJD pod imenom "Supertime Frolics". Pričakuje se velika udeležba. Omenjeni igralci bodo za našo naselbino nekaj izrednega, vsled tega tudi obilo zanimanja za nedeljsko proslavo. Vstopnina samo 35c.

Dva tedna pozneje, to je v nedeljo, dne 24. aprila, pa se bo vršil v tukajšnjem SND velik pevski koncert ali festival šestoro pevskih zborov iz okolice okrog sto milj. Na ta dan se tudi pričakuje velika udeležba. Anton Udovč, 573.

Diktatorji na pohodu

Gilbert, Minn. — Ker imamo v teh časih vsepovsod dosti časa na razpolago za premišljanje, kaj vse se dogaja po svetu; sem se odločil, da povem svoje mnenje. Dosti časa za premišljevanje sem imel zlasti v moji sedanjosti bolezn, ki sem jo menda docela prestal, ali pa vsaj najhujše. Večkrat premišlujem o vprašanju, kam jadra sodobna Evropa, o močnih evropskih diktatorjih, zlasti pa o Mussoliniju in Hitlerju, ki tako arogantno nastopata in strašita vsem evropskim ljudstvom.

Iz poročil se vidi, da Mussolini in Hitler držita Evropo v svojih kleščah na vseh straneh. Mussolini si je podjarmil mirno etopsko ljudstvo, da ga "civilizira", ker se mu je zdelo "tako divjaško". Napredno špansko ljudstvo si je postavilo svojo delavsko vlado, toda Musso, ne bodi len in ne prepočen, ker je slišal, da preti od španske ljudske vlade polom njegovemu fašizmu, je dobil generala Franka, da je v njegovem imenu napadel mirno špansko ljudstvo, da ga pokonča in podjarmi za fašizem. Musso mu je svetoval, naj pošlje svoje razbojnik nad špansko delavstvo, v slučaju potrebe pa bo Musso na njegovi strani z vso svojo moderno opremo vojskovanja. Tako se je zgodilo. Špansko ljudstvo je jasno pokazalo, da bi že zdavna obračunalo s Frankovimi uporniki, ako ne bi Franku pošiljala Musso in Hitler svojih letal, motoriziranih enot in modernih topov ter čet, da stareta odpor delavske vlade, Španski delavci so pokazali žilavo hrabrost in popolno zavest, da se borijo za demokracijo proti fašizmu. Dobili pa so kaj malo pomoči od takozvanih demokratičnih držav, da bi strli barbari fašizem.

Stara avstrijska monarhija in država je odšla z zemljevida — Hitler jo je pogoltnil kar čez noč in tako je dobil svojo rojstno domovino pod nemški plašč nacizma. Sedaj mora plesati kakor on gode, dasi so v Avstriji tudi prej imeli diktaturo, toda v ne-

koliko milejši obliki. Kaj prinese Evropski bodočnost, bomo videli v bližnji prihodnosti.

Kako pa je pri nas, zlasti med člani SNPJ? Nekateri člani se pripravljajo, kako bi ugonobili nekatere glavne uradnike. Na polko so vzeli Barbiča in Molka, češ, ako ta dva ne spravimo v kozji rog, se lahko pripeti, da bo šla jednota in njeno glasilo k vragu. Le kje so ostali dotični člani, ki tako mislijo, s svojo pametjo, ker mislijo, da je jednota tukaj samo zaradi Barbiča in Molka, da onadva vzdržujeta jednoto in njeno glasilo! Saj nas je vendar okrog 50 tisoč članov v obeh oddelkih, ki imamo vsi enake pravice in vemo, kaj hočemo in kaj imamo. Tisti člani, ki tako kričijo proti omenjenima, bi najbolj pošteno storili, ako bi povedali, da se ne strinjaajo z vsem članstvom SNPJ. Ali so se glavni uradniki sami polastili svojih služb, ali jih je na konvenciji izvolila delegacija, katero je poslala tja članstvo, da naredi zaključke za bodoča štiri leta in izvoli svoje odbornike in uradnike, ki bodo delali za interese članstva in jednote? Kje je zapisano, da mora urednik vse sprejeti in verjeti, kar nekateri želijo, da mora vse priznati, da je dobro, četudi ni? Popolnoma prepričan sem, da ni človeka v svobodni in demokratični državi, ki se ga bi primoralo, da bi rekel, da je bilo, ako je črno. In zakaj toliko prekanja zaradi Barbiča? Ako bi bil on kakšen hinavec, bi ga seveda v metropoli hvalili. Z Barbičem sem se šele lani sestel in videl sem, da je poštenjak in da ne sklače s plotu na plot. Člani SNPJ so dovolj razodni, da vedo kaj je in kaj ni prav. Zato pa naj protestirajo proti tej gonji, ki je naperjena proti glavnim odbornikom. Ako pa ima kdo kakšno pritožbo proti kateremu odborniku, naj se posluži enotnih inštanec, po katerih se take zadeve rešujejo na pošten način.

Med nas je prišla zgodnja pomlad in ljudje so oživel, kakor aploh vsa narava. In tako bomo spet kmalu imeli priliko, da se sestanemo na raznih društvenih veselicah. Naše društvo št. 182 SNPJ bo priredilo svojo veselico oziroma piknik dne 12. junija in ob tem praznovanju razvija svoje nove zastave. Naša okrožna federacija SNPJ pa bo priredila svoj letni piknik dne 31. julija. Oba ta dva piknika se vršita v naši naselbini Gilbert. Federacijski piknik imata v oskrbi društvi 182 in 61 SNPJ. Z združenimi močmi bomo uspeli, tako da bosta oba piknika uspešna.

Anton Zganjar, 182.

O prvem koncertu mladinskega zbora "Prešeren"

Cleveland, O. — V nedeljo, dne 27. marca, je sijalo svetlo solnce, a v Slovenskem domu na 57. cesti v Pittsburghu je vzlic lepemu vremenu čakala obilna udeležba, da se prične prvi koncert novoustalovljenega mladinskega zbora "Prešeren". Program se je po slovenskem običaju pričel eno uro pozno. Pozdravni govor je imel Paul Klun, soustanovitelj mladinskega zbora in predsednik Slovenskega doma, nakar je prepustil vodstvo programa mrs. Mary Skerlong. Nato sta mlada Dorothy Zugel in Gilbert Hrvatin v lepi slovenščini v imenu vseh mladih pevcev in pevki, katerih zbor šteje približno 60, pozdravila navzoče.

Prva pevaka točka je bila "Hej Slovani," ki jo je podal mladinski pevski zbor "Prešeren." Ljudstvo je strmelu na ta krasen nastop mladeži in gantotja so rosila oči. Bilo je to nekaj novega za Pittsburgh, stopinja višje k lepemu napredku. Starši so vsi srečni pazljivo sledili vsaki pesmi, ponosno ozirajoč se na svoje malečke, ki so po večini prvič nastopali na slovenskem odru in tako ljubko harmonizirali, da je donela slovenska pesem. Kot drugo točko so zapeli priljubljeno pesmico "Kje so moje rožice," in že v teh dveh pesmicah so pokazali mladi pevci, da ljubijo slovensko pesem in da se jo želijo učiti.

Naslednjo točko je podal gostujoči mladinski tamburaški zbor "Zvezda." Ta zbor sestoji iz lepega števila mladih dečkov in deklic, ki so dobro igrali in peli

"Venček narodnih pesmic." Elsie in Josephine Klun sta nato v duetu zapeli ameriško "Sweet Hawaiian Moonlight." Njiju glasovi so lepo harmonizirali in sta h koncu programa še zapeli "Prišla bo pomlad." Ti dve pevki s svojimi močnimi glasovni bosti vedno v veliko pomoč temu zboru. Se mlade, toda kot dobi pianistki sta se izkazali Dorothy Jergel in Helen Hall, ki sta igrala piano-duet "Faust." Tema je sledil nastop odraslega zbora "Prešeren," ki šteje primeroma lepo število fantov in deklet in je napravil na navzoče vtis dobrega zbora, s pesmami Strunam, Slovo in s češko Pobili cigan ciganko. V pesmi "Slovo" se je v solospvu odlikoval mladi tenorist John Fabec, ki je priznan kot izvrsten pevec. Zatem je zapelo "Ne bom se mogla" devet šestletnih deklic in dečkov. Peli so "vsak po svoje," toda kot malečki so častno dovršili svojo vlogo, deležni so bili toplega aplavza in so še bolj korajžno zapeli ob ponovnem nastopu. Sedemletna Theresa Klun je ganila navzoče s pesmicco "Kje je moja mamica." Dopadla se je navzočim točka gitara solo, katero je proizvajala Anna May Ljubič, tako tudi valček instrumentalnega kvarteta, sestojee iz bratrancev in sestričev Anthony, Gilbert, Josephine in Mary Hrvatin. W. Skerlong in L. Strniša sta podali duet na piano-harmoniko, ki je tudi ugajal. Pevski program so zaključili mladi "Prešernovi" s pesmama "Lipa zelenela je" in "Lepa naša domovina." Z jednatim govorom se je zahvalil P. Klun, ki je končal program.

Ime dirigenta tamburaškega zbora mi ni znano, a odrasli in mladinski zbor "Prešeren" sta pod vodstvom mrs. Josephine Bukalič May. Obsto in napredek zbora je odvisen od staršev samih, kajti mladina je pokazala, da želi slovenskega petja. Navdušenja in volje polna je njih učiteljica mrs. May. Toda ves trud in navdušenje učiteljice bo zaman, ako je ne bodo v vseh ozirih močno podpirali starši. Zagotovljena je pa uspešna bodočnost, ako se zavzamejo starši tako, kot so se mladi pevci in pevke z učiteljico in ustanoviteljem Klunom in Hrvatinom, katerim gre vsa čast in priznanje. Bržkone bi bilo priporočljivo, da zbor postane odsek Slov. Doma ali pa tamkajšnjega društva SNPJ, kot je mnenje nekaterih.

Z veseljem so sprejeli tamkajšnji rojaki čestitke in priznanja clelandskih pevcev in pevki in njih pevovodje. In ko bo nastilen ta dopis, bodo pa "Detroitski Slavci" že tudi odpeli svoj prvi koncert. Iskreno upam, da jim je koncert uspel sijajno in dal poguma za nadaljnje delovanje.

Depresija, ki sega široko po svetu, je seveda vzrok, da mladinski zbori ne morejo posesti medsebojno koncertov, četudi je samo par sto milj razdalje, saj še celo med clelandskimi zbori je to nemogoče. Srečni bi bili naši mladi pevci, ako bi jim bilo mogoče skupno in posamezno nastopati po raznih državah. Toda začasno o takem načrtu niti govora ne more biti. Upati pa je, da bosta detroitska in pittsburghska zbora še dolgo let prepevala in da pride čas, ko jima bo mogoče korporativno se udeležiti koncerta združenih mladinskih zborov v Clevelandu in obratno.

Iskreno se zahvaljujem rojakom in rojakinjam v Pittsburghu za vso prijaznost in še posebej Kogovskovim za okusno večerjo in drugo postrežbo, kakor tudi mlademu Eddieju Kogovsku, ki nama je bil zvest spremljevalec. Mladim pevcem in pevkam in učiteljici mrs. May pa želim mnogo napredka in obilo uspeha.

Bržkone nekoč se bodo sedanji časi zabeležili med najbolj pomembne zgodovinske dobe sveta. Da današnja mladina trpi skupno s starejšimi, ni vprašanja. Duševnega trpljenja današnjega sveta se ne more opisati. Mladina (doraščena in neodraščena mladina) je bila že od nekdaj poznana kot silno občutljiva in tako je seveda tudi sedaj. In če je kdaj mladež imela priliko spoznati življenje v vseh oblikah, je to v tekoči dobi. Da je še mogoče obstoj kulturnih ustanov v teh momentih preiskanja in deklic, ki so dobro igrali in peli

(Dolje na 3. strani.)

Najgloblji rudnik sveta

Po razpravi dr. H. Wolterreka — kj.

Trinajsto polje živorebrnega rudnika Idriji leži 330 m pod površjem. Pri Johannsburgu v Južni Afriki, ki je bil še pred 40 leti majhna naselbina in ima danes 160,000 prebivalcev, leži najgloblji rudnik. 1218 m globoka, zlata jama "The Shaft". Krasne palače in vile se blešče v nebu, krog in krog pa leže revni deli zamorskih hiš, iz katerih zahajajo dan za dnem množice rudarjev v pravi pekel sveta.

V železnem, dvonadstropnem dvigalu potnejo hkrati 70 zlatokopov v jamo. S hitrostjo 300 m na minuto brzi dvigalo v globino. Prveča postaja je 650 m pod zemljo. Elastične svetilke motno odsevajo od belih apronov. Zrak je hladen in vlažen. Rovi se izvijajo v vse smeri, v prostorni strojni dvorani kamor bi lahko postavili cerkev, črptava dvajška motorja sveži zrak v jamo.

V kotu 45 stopinj pelje voziček dalje. Na polju je treba znova prestopiti in že se ustavi dovoznina na 32. etaži. Vsi rovi tod se podirajo podminirajo. Ponoči razstreljujejo skale, da ga zjutraj rudarji nalože na voze in vrtajo dalje.

Z 32. polja vodi poševno v globino drug rovi. V tem delu jame je zrak zelo težak, prenat na vlaga in neznosna vročina pritiskata pljuča. S sten curja strupena tekočina čisti cian. Gorje rudarju, v katerega rano ide ta strup! Povsem nagri, le z majhnimi pasniki okrog ledij, se ubijajo v teh rovinah tokopi za kruhom. Pot jim curkoma lije s lesa, za košček grenkega kruha jim jama prazne zdravje, tuberkuloza razjeda pljuča.

Na 37. polju je velika betonirana dvorana. Trije motorji ženo elektriko in pogonjajo tri kislav v globino. Telefonska postaja je od povezana z vso jamo. Se nižje, na 38. polju, med velikanskim ropotom trudi stroj, sprazaduljiv smrad na površje. Tu v največji bini jame, se v pravem peklu muči izmenjavajet Kafrov, da spravijo na dan nenasitno bogastvo rumene kovine.

Tristo belcev in tri tisoč zamorcev je zaslenih v najgloblješem rudniku sveta. V tem peklu Južne Afrike, kjer se kuje usoda šeeče kovine na denarnem trgu svetovnega spodarstva.

Življenje in visoki zračni pritisk

Biologija proučuje ta čas vprašanje, da bi bilo mogoče z visokim zračnim pritiskom strupiti nevarne bacile in jih potem predcepilne namene. Skupina francoskih biologov med njimi profesorji Basset, Machbouff, Wmann, je opazovala, da hitrost tlaka sicer ne vpliva na bacile, pač pa njegova trajnost, njih more pod nekimi pogoji tudi uničiti. Zno je, da so bacili, ki tvorijo trose, odporni na bacile brez trosov (n. pr. bacili legion pneumokoki, stafilokoki). Zadnji vzdržijo minut pritisk 5000 atmosfer, potem pa pogoj. Bacili prve vrste pa vzdržijo tudi pri 20,000 atmosfer. Diastaze, fermenti, imajo važno vlogo v celi vrsti organskih snovin, prenesejo pritisk do 9000 at., njih okovitost pri pritisku 13,000 at. večina neha. Bakterije zavoljo visokega tlaka dejajno ne postanejo antitoksinske, temveč be za svojo specifično učinkovitost.

Zelo zanimiv je učinek previsokega tlaka "ultra-virus", to je na žive, strupene celice, ki gredo skozi najfinjša sita in ki stajajo mediji med hormoni ter "intra-mikrobi". Wolmannu so ti virusi prav za prav protoplazme v večjih stanicah in ne več mikroorganizmi.

Občutljivost ultra-virusov za prekomerno visoki tlak ne zavisi od njih velikosti. V s premerom 8 do 12 mikronov in virusi s premerom 175 mikronov kažejo iste reakcije. Občutljivost je nekako v sredi med občutljivostjo vegetativnih bakterij in občutljivostjo staz. Podobno reakcijo kakor ultra-virus kažejo "bakteriografi", katerih narava danes ne poznamo popolnoma. Razmeroma nialni 1800 at. je ustavljal pečinkovitost rakastih celin. Posebno ta ugotovitev francoskih učenkov je važna, ker pomeni nov dokaz za nje, da rak ne povzročajo bakterije.

Kaj je grdo?

V Britski družbi za psihologijo je imel S. Badwell zanimivo predavanje o bistvu grde.

Predavatelj misli, da je občutek grde občutek nekake preloma v razmerju jaza do sveta, prav tako, kakor je lepota občutek estetičnosti in ravnotežja med jazom in svetom.

Grdo je vse, kar prinaša neko disonanco medsebojno učinkovanje jaza in okolice, kar povzroča občutek negotovosti, bojazni, hu in groze. Umetnost dosega svoj najvišji izraz, svojo najvišjo lepoto v tem, da odglavlja vse, kar je po naravi grdega, na ta da mu dajejo obliko, ritem, somernost in estetičnost. Tako je umetnost izraz strmečnosti da bi se osvobodili grdega.

V umetnosti vodi ta pot osvobodjenja od grde preko tragedije, v kateri se to, kar povzroča grozo in strah, torej tudi grdo, občudovanjem boja proti temu. Druga pot di preko osmešanja grdosti v komediji in karikaturi.

Vesti iz Jugoslavije

Pet mož pod gorečim tramovjem
Maribor, 21. marca. — Težka nesreča se je pripetila 20. marca ponoči v naselju Duplek na vrhu pri Zgornjem Dupleku. Požar je domala zahteval pet človeških življenj. Med prebivalci se je nenadno razširila nova, da je domaćija posestnica Antona Novaka iz Dupleka vrha št. 37 v ognju. So se jih hoteli na mesto seliti, da bi se izognili tragični smrti, ki se je vili v hišo in dim. Kmetje so vdrli v hišo in hoteli odnesti pohištvo. Pri tem se je zrušil strop. Pet ljudi se je znašlo v plamenih, ki so se razširili vanje, jih ožgali, da je gorela vsa obleka na živem telesu. Po dolgem, napornem delu so jih gasilci in mariborski reševalci, ki so prispeli na pomoč, izvlekli izpod ruševin kar goreče bakle. Mariborski reševalci so jih nevarno opočene in vse ožgane ter s strahotnimi opočinami po glavi, rokah in nogah odpremili v mariborsko splošno bolnišnico, kjer so jim zdravniki nudili prvo pomoč.

Ponesrečeni so: 38 letni posestnik Anton Novak, čigar domacija je postala žrtev ognja, nadalje 38 letni posestnik Rudolfov Vogrin, 32 letni najemnik Peter Fijovnik, 23 letni posestnik sin Alojzij Čuček ter 31 letni posestnik Franc Nerat, vsi iz Duplekovega vrha. Novakova žena je v nedeljo okrog 6. ure prejele zasedila kruh v namenu, da ga še isti večer speče. V peči je pripravila ogenj, ob katerem je dimnik tak ožgal, da se je smelo leseno podstrešno ogródje in se je ogenj zatem razširil na hišo ter od tod tudi na hlev in na gospodarsko poslopje. Gajenje usodnega požara je onemogočilo pomanjkanje vode. Črpalni vozi iz bližnjega studenca, ki ni goreči objekt zasul še studenca. Reševalna dela so se zatem morala omejiti samo na lokaliziranje ognja. Vse stavbe in inventarjem vred je uničil ogenj do tal, tako da so ostali le še goli, ožgani zidovi.

Po izjavi zdravnikov je vseh ponesrečencev že izven nevarnosti.

Tragična nesreča pri požaru v Kozjem
Celje, 21. marca. — Dne 8. t. se je težko ponesrečil 25 letni Franc Omerzu v Kozjem. Starček je bil že štiri leta sam pri hiši ter si je sam kuhal in se oskrboval. Ko si je 8. t. m. pripravil kosilo, so skočile iskre iz peči na deske poleg peči. Deske so se vzele in ogenj se je začel hitro širiti. Ko je že goščel strop, se je starček spomnil, da ima na podstrešju shranjen denar. Prislonil je lestvo in se povzpelo po njej. Nenadno pa se je lestva prelomila. Starček je padel na tla, v tem hipu pa se je zrušilo goreče tramovje nanj. Omerzu je dobil teže opekline po vsem telesu. Ljudje, ki so prihili na pomoč, so starčka prinesli in ga prepeljali k banoškemu zdravniku dr. Krasserju, ki je nudil ponesrečencu prvo pomoč in nato odredil njegov prevoz v krško bolnico. Omerzu je po dolgem trpljenju pred dnevi podlegel težkim poškodbam.

Nenadna smrt na kolodvoru
Ljubljana, 21. marca. — Kmalu popoldne je bila mestna reševalna postaja obveščena, da je na peronu glavnega kolodvorja nenadno potnik napadla božjast, pa je potreben nujne zdravniške pomoči. Reševalci so pohiteli z pomočjo, a medtem je nesrečnik podlegel napadu. V njem so poznali 25-letnega brezposelnega delavca Lojzeta Dragarja iz Morav. Ko je padel, so ga skušali potniki in železničarji sami priložiti nazaj k zavesti.

Ob 2. je bila o mrliču na kolodvoru obveščena tudi policija. Ljudje in službojuči uradniki sta se podala na kolodvor, kjer sta našla mrliča v čakalnici. Zdravnik je ugotovil, da je Dragar zadel mrtvoud. Pokojnika so prepeljali v mrtvašnico pri Krištofu. Zadnje čase je prebival v Slivnem pri Vačah. Prišel je z zadnjimi prihranki in hotel dela v Ljubljano. Odtod se je nameraval spet odpeljati v Moravice. Ko je ravno kupil voz-

ne, da pošto osobje niti ne more izrabljati svojih zakonitih dopustov. Zgodil se je primer, da je neka poštna uradnica, ki ni mogla dobiti dopusta, morala opravljati službo tako dolgo, da je dobila med službo porodno krčo! Nevzdržne so tudi higijenske razmere v poštini prostorih. V Rogaske Slatine so poštni prostori v bivših hlevih! Nujno potrebna je instalacija avtomatske telefonske centrale v Celju. Telefonski aparati so iztrošeni, novih pa ni mogoče dobiti. Promet na poštah narašča, osobja pa je vedno manj. Po sistemizaciji primanjkuje samo v Sloveniji nad 300 poštah uslužbencev, toliko, kolikor jih je v novem finančnem zakonu na novo predvidenih za vso državo. Ker se dela na specialnem zakonu za pošto strogo, je bila vnesena v resolucijo zahteva, da se vojna leta vstopijo v efektivno službo vsem, ne glede na to, ali so bili takrat v poštini službi ali ne. Za pokojnino pa se naj šteje dvojna leta vojne dobe.

Poštni uradnikom naj se po § 45/I. nudi iste ugodnosti kakor zvančnikom, ki jim je po 10 letih z izpitom omogočen prestop v uradniško skupino (kakor se je to uvedlo tudi v Avstriji). Nujno potrebna je preobdelava zvančnikov in zvančnic ter služiteljev in služiteljic, ki že 10 let opravljajo službo in so kvalificirani, pa vendar še niso izenačeni glede prejemkov. Glede ustanovitve železniškega odseka so zborovalci zavzeli odklonilno stališče, ker je potrebno, da pošto uradništvo nastopa složno. Pod novo upravo se bo delo v prid vsemu poštному uradništvu smoteno nadaljevalo.

Vlomi v topliškem okolišju
Novo mesto, 21. marca. — V topliški dolini je bil že precej časa mir pred tatovi. Le tu in tam se je izvršila kaka manjša tatvina, v zadnjem času pa so tudi večje tatvine na dnevnem redu.

V večernih urah se je vračal proti domu sin posestnika Ivan Pezdirc iz Dolnjih Sušic, ki se je mudil v Toplicah pri skušnji v prosvetni dvorani. Pri gospodarskih poslopih je izven Toplice je opazil sumljivega človeka, ki se je skrival tam okrog. Ker je bila ravno v prejšnji noči izvršena večja tatvina na Gornjih Sušicah, je Pezdirc hitel po orožnike, ki so preiskali ves gozdič v bližini, a begunca niso mogli dobiti nikjer. Pač pa so našli odvrženo vrečo, v kateri je bilo okoli 50 kg ukradenih jabolk.

Takoj isto noč so se pojavili tatovi pri posestniku v Suhoru, kjer so vlomili v sobo ter odnesli iz teže kmečke skrinje lepo zastlo prekaženega svinjakega mesa. Dasi je bil ta plen že dokaj bogat, vendar se niso še s tem zadovoljili, temveč so poskušali svojo srečo tudi drugod. Udrli so še v kaso posestnika in kovača Smačka v Podturnu, kjer so se okoristili tudi s precejšnjo množino dobrega prekaženega svinjskega mesa.

Nato so vlomili v izložbo trgovke Marije Medvece ter porabili iz nje prav vse, nakar so hoteli vdreti še v trgovino samo. Že so vlamili šipe, ko je ropot začel sosed Fink, upokojen orožnik. Odprl je okno, pričel kričati ter tudi oddal par streliv. Tudi vlomilci so odgovarjali s strelivom in ker je streljanje prebujalo vaščane in so pričeli prižigati luči, so vlomilci zbežali. Tatvina je bila javljena orožnikom, ki so odšli za nevarnimi vlomilci.

17 dni leži brez hrane in pijače
Slovenjgradec, 21. marca. — Pred 17 dnevi je bil odpuščen iz umobolnice pri Novem Celju 30 letni gospodar Ivan Pogorevčnik. Vrnil se je na svoj dom v Mislinju. Od tega dneva pa do danes ni Pogorevčnik poskusil niti trohice hrane, niti vode, marveč samo nepremično leži na svoji postelji. Odklanja vsako hrano in vodo in le tu in tam ga popade besnilo — tedaj ga komaj štirje možje umirijo.

V sobi, kjer leži, so morali vsa okna zabiti z deskami, ker je ponovno že z glavo razbil okna, domači in sosedi ga strahujejo dan in noč, toda kljub temu je že enkrat ušel in se poskušal obesiti, kar pa je njegova žena v zadnjem hipu preprečila. Zadnje dneve leži popolnoma miren v svoji sobi ter je mrzel kakor led, kljub temu pa še zdaj pa kdaj pokaže tako moč, da razbije kaj v sobi.

Richard Whitney (desno), bivši predsednik newyorške borze, na obravnavi pred sodiščem, ko je priznal, da je poveril \$105,000 iz sklada, ki ga je upravljal.

Brutalnost ni upognila stavkarjev

Piketiranje tovarne se nadaljuje

Detroit, Mich. — (FP) — Unija združenih avtnih delavcev je naslovila oster protest mestni vladi proti brutalnosti policije, ki je napadla pikete, ko so oblegali tovarno Federal Screw Co., v kateri je izbruhnila stavka. V navalu je bilo čez trideset oseb ranjenih, med temi več policajev. Policija je zlasti pokazala svojo brutalnost v slučaju Percyja Keyja, ki je dvignil roke in prosil milosti, a ga je kljub temu napadla in pretopla do nezvesti. V bolnišnici, kamor so pripeljali ranjenega stavkarja, so povedali, da je dobil težke notranje poškodbe in da dvomijo, da mu bodo rešili življenje. Walter Reuther, predsednik avtne unije na zapadni strani, je dejal, da bo policija imela umor na svoji vesti, ako bo Key podlegel poškodbam.

Druga žrtev policijske brutalnosti je bil Wilfred Groulx. Policija ga je napadla, ko je priškolil na pomoč neki trinajst let stari deklici, ki je v begu pred policijo padla. On jo je hotel dvigniti in takrat so pričeli padati udarci po njegovi glavi. Dobil je več poškodb in moral so ga odpeljati v bolnišnico.

Bahanje župana Readinga, da je gibanje Odbora za industrijsko organizacijo v razsulu, je ovrženo avtna unija. Militantno piketiranje in odpor sta dokaz, da je to gibanje prav tako močno kot je bilo pred meseci.

Policaji so sami povedali poročevalcem, da dobivajo hrano in pijačo v tovarni. O tem je Reuther informiral mestne odbornike po predložitvi peticije, naj ustavijo policijsko vmešavanje v stavko pri Federal Screw Co., ki je morala zapreti tovarno.

Na seji mestnega sveta je nastopil tudi Homer Martin, predsednik unije združenih avtnih delavcev. Dejal je, da njegova organizacija ne išče naklonjenosti pri policiji, temveč le nepristransko postopanje napram delavcem, ki so zastavljali proti redukcijam mezd. Kompanija se bi bila že podala, ako ne bi imela zaslonbe pri policiji.

Mornarska zmaga pred senatnim o d s e k o m
Washington. — Unije mornarjev in pristanišnih delavcev so izvojevale večjo zmago, ko je senator Thomas iz Utaha, načelnik senatskega odseka za delo in vzgojo naznanil, da bo odsek temeljito revidiral zakonski osnutek glede nove mornarske postavke. Rekel je, da bo provizija za prisilno izravnavanje sporov vržena skozi okno. Ta zmaga mornarjev v treh letih.

Mezdni načrt počiva v nižji zbornici

Liberalni kongresnik oplazi industrijske magnate

Washington, D. C. — (FP) — Medtem ko senatorji in kongresniki komaj čakajo, da kongres zaključi svoje zasedanje, zakonski načrt minimalne mezde in maksimalnega delovnika še vedno leži na polici, kamor je bil položen po zaključitvi izrednega kongresa preteklo leto. Znamenja celo kažejo, da sploh ne bo prišel na dnevni red v tem zasedanju.

Kongresnik Ramspeck, načelnik delavskega pododseka, kateremu je bila poverjena sestava novega načrta, je naznanil zastoj. Člani so debatirali o provizijah, a se niso mogli zediniti. William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, in voditelji Odbora za industrijsko organizacijo so bili povabljeni, naj izrazijo svoje želje in nasvete, toda vsaka grupa zavzema drugačno stališče, kar pomeni, da še ne bo kmalu prišlo do sporazuma.

Progresivni in liberalni kongresniki pritiskajo na obe grupi, naj se zedinita, ker delavstvu sovršalni elementi ne počivajo, temveč vodijo silno gonjo, da preprečijo sprejetje delavske zakonodaje. Kent Keller, liberalni kongresnik iz Illinoisa, je v svojem govoru bilal industrijske magnate, ki krležijo o potrebi vrnitve zaupanja. "Ne vidim nobenega razloga, zakaj bi se vrnilo tako zaupanje kakor je bilo takrat, ko so industrijski in finančni magnati ropali mala podjetja in s tem grmadili profite," je dejal Keller. "Mi ne smemo iti nazaj, kajti tam so panika, beda in brezposelnost. Amerika mora korakati naprej in vprašanje je le, kolikokrat bo še klecnila na tej poti."

Keller je s številkami dokazal, da so velike korporacije imele ogromne profite. Profiti avtne industrije so znašali 25 do 38 odstotkov. Plača dveh glavnih direktorjev General Motors Corp. je znašala čez milijon dolarjev preteklo leto in mala grupa direktorjev drugih velikih korporacij je prejela več nego znaša plača, ki jo prejema predsednik Združenih držav in vsi člani kongresa od vlade. Tri kompanije, ki kontrolirajo 85% tobačne industrije, so imele čiste profite čez milijardo dolarjev v treh letih.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

kušenj, je čudno. Tako seveda se moramo čutiti srečni, ko se piše leto 1938, da obstoja v Clevelandu vrhu številnih kulturnih in podpornih organizacij tudi deset mladinskih zborov, ki so takorekoč slovenska bodočnost Clevelanda. Splošno Slovnanstvo bi moralo biti ponosno, da kljub bednim razmeram, šolskim nalogam in številnim ameriškim zabavalciem se njih tu rojena mladina še vedno zanima in visoko čisla slovensko pesem, s tem pa seveda svoj materinski jezik.

Z zanimanjem sem pred tednom sledila dopisu Franka Požarja iz Euclida, ki je bil priobčen v obeh lokalnih listih. Cestitam mu k jedrnatemu in globoko zamišljenemu dopisu. Naj ob tej priliki vsaj toliko omenim, da toplo odobravam njegovo prepiranje. Resno dejstvo je, da bi bile lahko naše ustanove, organizacije in inteligenti v večjo oporo mladini kot pa so danes. Mladina si zapomni: niso in ne bodo posamezniki in organizacije, ki so se kolikor toliko iskazale naklonjene mladinskemu zboru. Upati je, da se razmere v tem oziru spremenijo, predno bo prepozno. Mladim ameriški Slovenci pa naj še dolgo let prepevajo prekrasno slovensko pesem širom Amerike, starši pevcev in prijatelji mladinskih zborov pa se morajo vedno bolj zavedati važnega pomena; podpirati naše skupine, da se ob vseh prilikah ponosno oko ozira na mlade, iz katere gri doni v tujini slovenska pesem.

Ančka Traven.

Sedemdesetletnica
So. Chicago, Ill. — V naši naseibini amo apet doživeli nekaj prijetnih ur, ko je dne 27. marca naša starašina Mendar praznoval svoj 70. rojstni dan. Naš jubilarant se je rodil dne 28. marca 1868 v Pirmanih pri Opatiji na Primorskem. Njegova sinah je pripravila pravo pojedino, jedmenovca pa so pridno donosali od br. J. Vučiča. Mendarjev sin Louis in vsa njegova družina je pri SNPJ. Naš slavjenec je še čvrst in čil možak, prava primorska korenina. Še na mnoga leta!

Poročevalec.

Reakcija proti delavstvu
West Allis, Wis. — Zavedno delavstvo se že pripravlja na proslavo Prvega maja. Obenem se pa reakcija v javnih uradih trudi, kako bi preprečila prvomajске demonstracije. Najbolj jih vznemirja rdeča zastava, v katero so se začeli zaletavati, kakor španski blki.

Nedavno so mestni očetje v West Allisu soglasno sprejeli resolucijo, katera prepoveduje rdečo zastavo pri pouličnih povorkeh. Za začetek so si izbrali le komunistično. Nekoliko pozneje je bila sprejeta silna resolucija tudi v Milwaukeeju, kljub protestu od strani socialističnih lidermanov, ki so v viharni debati zagovarjali in razlagali pomen rdeče zastave, zakar so želi velikanstvo odobranje od strani poslušalcev.

Zopet ponovni dokaz, kako se javni uradniki reakcije približajo delavstvu le takrat, kadar jih potrebujejo — namreč na volilni dan. Ampak tukaj slutijo, da so njihova "dobra dela" že razgaljena, zato hitijo, da naredijo delavstvu čimveč škode, kajti razločno že vidijo "pisanje na steni."

Ako reakcija s fašističnimi tolpami na čelu na svojem zverskem pohodu v Španiji uniči vsa mesta in deželo ter pobije polovico španskega naroda, ne bo uničila idealov, za katere se je zavzelo socialistično usmerjeno delavstvo. Kajti ni je sile, ki bi uničila ideal, katerega namen je, da se dvigne zatirani človek-delavec v vrste enakopravnih, da bo tudi človek-delavec solastnik virov, katere nam daje zemeljska obla. Ideal, ki ne pripozna narodnostnih in političnih mej, ki odstrani povod za medsebojno klanje ter upostavi tako človeško družbo, ki bo dala človeku priložnost, da se otrese zverskega nagona. Ideal, ki nudi človeku svobodno misel—edini uspešno orožje proti igno-

ranci, ki nas ustavlja na poti h končnemu cilju. Ideal, za katerega se je vredno boriti in ga širiti. In kos tega dela je odmerjen tudi nam, pri katerem smo poklicani na sodelovanje. Delo, ki nas ne sme utrujati, kajti o mahljivost v naših vrstah pospešuje moč reakcije, ki nas ustavi začasno. Za uspešnejše delo pa moramo predvsem opustiti tekmo cepljenja dlake, kajti pri takih tekmah zaostanemo, v teh kritičnih časih pa ne smemo zaostajati!

Naj še dodam, da se za milovauško okolico vrši prvomajsko slavlje v dvorani SST. Ob 9. dopoldne se prične konferenca klubov in društev Prosvetne matice. Popoldne se prične program s Cankarjevo dramo "Jakob Ruda," ki jo uprizorijo člaski igralci dramskega odseka kluba št. 1 JSZ. O podrobnosti programa bo še poročano.

Frank Matkovich.

Naše razmere in prireditve
Detroit, Mich. — Zima se poslavlja in topla pomlad prihaja. Letni časi se še spreminjajo, ker jih še nimajo pod kontrolo kapitalisti, kot imajo nas delavce. Narava gospodari po svojem nihče ji ne more gospodariti, tako ne tudi kapitalistom. Ampak kapitaliste bi se lahko kontroliralo, ako bi bili vsi delavci složni in dobro organizirani, pa naj spadajo h kateri uniji hočejo, vsaka je boljša ko nič. Ampak treba je nastopiti skupno politično in drugače.

Baš sedaj se lahko delavci v Detroitu o tem prepričajo, ker niso pri zadnjih županskih volitvah držali skupno in niso vsi volili delavskega župana. Zato je bil izvoljen protidelavski župan. Sedaj, ko to piliem, se vrši stavka pri Federal Screw Works. Detroitška policija, pod kontrolo protidelavskega župana, razbija stavko in opravlja pravo stavkolomsko delo. Prepričan sem, ako bi bil izvoljen delavski župan O'Brien, da bi se kaj takega gotovo danes ne godilo v Detroitu.

Gotovo je že vsem rojakom v Detroitu in okolici znano, da se vrši dne 17. aprila, to je na velikončno nedeljo, kraana opera, ki jo uprizori samostojna "Zarja" iz Clevelanda, opera "Nikola Šubić Zrinski", v dvorani Orchestra. Ta dvorana je daleč znana. Po operi se vrši prosta zabava v Slov. del. domu na 437 S. Livernois. Vstopnina je 25c za tiste, ki se ne udeležijo opere. Tistim, ki imajo vstopnice za opero, ni treba drugih.

Slov. del. dom priredi domačo zabavo dne 16. aprila v soboto zvečer. Vstopnina prosta. Vabim rojake širom Detroita in okolice, da se udeležijo teh dveh zabav. Dom potrebuje finančno pomoč. Dom tudi vabi clevelandске rojake, igralce opere in njih prijatelje, ki pridejo z njimi na obisk v Detroit. Zabave bo dovolj za stare in mlade. Na avidenje 16. in 17. aprila v Slov. del. domu!

Anton Kržišnik, tajnik SDD.

Združniški shod
Detroit, Mich. — Apelliramo na slovensko javnost v Detroitu, da se gotovo udeleži združniškega shoda v nedeljo, dne 10. aprila, ob dveh popoldne v SND na 17153 John R. st. Govornik bo Joe A. Siskovich, namesto Matta Ogrina, ker slednjemu ni mogoče priti. Z ekonomskega stališča je potrebno, da se vsi Slovenci in Jugoslovani udeležijo.—Joe Koršič.

Smrt matere
Worcester, N. Y. — Pomlad nas je že obiskala, zime pa sploh nismo imeli dosti. Dne 2. aprila je umrla Franciška Moster v starosti 63 let. Doma je bila iz Dol pri Litiji in njeno deklško ime je bilo Pozes. V Ameriko je prišla pred 36 leti. Več let je živela v Pennsylvaniji, kjer zapuščala mnogo prijateljev in znancev. Leta 1916 se je preselila v Staunton, Ill., odkoder je prišla sem v Worcester leta 1920 in se naselila na farmah. Pokojnica je vzgojila osem otrok, ki so že vsi odrasli. Bolehala je dve leti in zadnje tri mesece je bila v postelji. Zapuška žalujočega moža Johna Mosterja, pet sinov in tri hčere. — Anton Habinc.

POSLUŠAJTE
PALANDECH'S TRAVEL BUREAU
Folklore Radio Program
Every Sunday from 1 to 2 P. M.
Station WWAE — 1290 Kilocycles

F. M. DOSTOJEVSKI:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s splogom—Poslovni Vladimir Levčič

Ivan Fjodorovič se je bil takrat vrnil iz Moskve šele peti dan po očetovi smrti, tako da ni več našel niti njegove krste na mrtvaškem odru, kakaj pogreb je bil kakor nalašč dan pred njegovim prihodom. Vzrok zakašnitve Ivana Fjodoroviča je bil v tem, da se je Aljoša, ki ni natanko vedel njegovega moskovskega naslova, v svoji zadregi zastran brzojavke obrnil do Katerine Ivanovne, ta pa, ki tudi ni vedela pravega naslova, je brzojavila svoji sestri in tetki, zanašaje se, da se Ivan Fjodorovič takoj po svojem prihodu v Moskvo oglasi pri njej. Toda on je prišel k njima šele četrty dan po prihodu, in ko je prečital brzojavko, je seveda na vrat na nos pridrevil nazaj.

Pri nas je prvega srečal Aljoša, a ko je izpregovoril z njim nekaj besed, se je zelo začudil, da noče ta zastran Mitje niti sumiti, ampak naravnost kaže na Smerdjakova, češ da je on morilec, kar je nasprotovalo mnenju vseh drugih ljudi v našem mestu.

Ko je nato posetil policijskega načelnika in državnega pravdnika ter zvedel podrobnosti o obtožbi in aretaciji, se je Aljoša še bolj začudil ter postavil njegovo mnenje samo na rovaš njegove do skrajnosti prebujene bratske ljubezni in sočutja do Mitje, ki ga je imel Aljoša, kakor je bilo tudi Ivanu znano, silno rad. Pri tej priliki naj izpregovorim enkrat za vselej samo dve besedi o Ivanovih čustvih do brata Dmitrija Fjodoroviča: on ga odločno ni maral in veliko da se pomenilo, da je časih čutil pomilovanja do njega, a še to pomešano z velikim zaničevanjem, da ne rečemo studom. Ves Mitja z vso svojo vnanostjo vred mu je bil skrajno nesimpatičen. Na Katerinino ljubezen do njega je gledal Ivan z nejevoljo. Vendar pa je govoril z obtoženim Mitjo takisto že prvi dan po svojem prihodu in to svidenje ne samo da ni oslabilo v njem prepričanja o njegovi krivdi, ampak ga je celo okreplilo. Brata je našel takrat vznemirjenega in bolestno razburjenega. Mitja je bil gostobeseden, toda raztresen in nestalen, govoril je zelo rezko, obtoževal Smerdjakova in se venomer zamotaval. Največ je govoril še vedno o tistih treh tisočih, ki mu jih je bil pokojnik "ukral." Denar je moj, moj je bil, je trdil Mitja; "tudi če bi ga bil ukral, bi bila to moja pravica." Dokazom, ki so vstajali zoper njega, skoro da ni oporekal, in če je tolažil dejstva sebi v korist, je delal to vendarle zelo zmeden in nerodno, vobče tako, kakor da se nič kaj ne želi opravičiti pred Ivanom ali komerkoli drugim; narobe, jezil se je, ošabno izražal svoje preziranje nasproti obdolžitvam ter zmerjal in pri vsaki priliki vzrotil.

Grigorijevi izpovedi zastran odprtih vrat se je samo zaničljivo smejal in zatrjeval, da jih je moral po tem takem "sam vrag odpreti." Zmisljenih pojasnil pa ni mogel dati za to dejstvo prav nikakih. Posrečilo se mu je celo, da je že pri tistem prvem svidenju razžalil Ivana Fjodoroviča: rezko mu je zabrusil, da se tistim, ki sami zatrjujejo, da je "vse dovoljeno," ne spodobi, da bi ga sumničeli in zasliševali. Vobče je bil to pot z Ivanom Fjodorovičem zelo nepriljuden. Takoj po tem svidenju z Mitjo se je bil Ivan Fjodorovič odpravil k Smerdjakovu.

Se v vlak, ko se je vozil iz Moskve, je neprestano mislil na Smerdjakova in na svoj zadnji razgovor z njim, tisti večer, preden je odpotoval. Marsikaj ga je vznemirjalo in marsikaj se mu je videlo sumljivo. Ko pa je izpovedoval pred preiskovalnim sodnikom, je Ivan Fjodorovič do nadaljnjega zamočal ta razgovor. Vse je odložil dotlej, da se sestane s Smerdjakovim. Ta je bil takrat v mestni bolnici. Doktor Herzenstube in zdravnik Varvinčik, ki ga je Ivan Fjodorovič srečal v bolnici, sta na nujna vprašanja Ivana Fjodoroviča odločno odgovorila, da je Smerdjakovljeva božjast nedvomna, in sta se celo začudila vprašanju, ali se ni morda samo hlinil na dan katastrofe? Dala sta mu razumeti, da je bil tisti napad celo nenavadno hud, da je trajal in se

ponavljal nekaj dni, tako da je bilo bolnikovo življenje v resni nevarnosti, in da se more šele zdaj, po vsem, kar so ukrenili, zanesljivo reči, da bo bolnik ostal živ, čeprav je zelo mogoče (je dodal doktor Herzenstube), da ostane njegova pamet deloma zmešana, "ako ne za vse življenje, pa vsaj za dokaj dolgo dobo."

Na nestrpno vprašanje Fjodoroviča, "ali je zdaj po tem takem blazen," sta mu odgovorila, da to "v polnem pomenu besede še ni nastopilo, a da je opaziti razne nenormalnosti." Ivan Fjodorovič je sklenil, da se sam prepriča, kakšne so te nenormalnosti. V bolnici so mu takoj dovolili, da poseti bolnika. Smerdjakov je bil na posebnem oddelku in je ležal v postelji. Tik zraven njega je stala druga postelja, na kateri je ležal zelo oslabelel meščan, ves zabuhel od vodenice, ki mu je bilo očitno jutri ali pojutrišnjem umreti; on ni mogel motiti razgovora. Smerdjakov se je nezaupljivo namuznil, ko je zagledal Ivana Fjodoroviča, in se ga v prvem trenutku kar nekam ustrašil. Ivanu Fjodoroviču je vsaj tako šinilo po glavi. A to je bil samo trenutek, ves ostali čas pa ga je Smerdjakov, narobe, skoro presenečen s svojo mirnostjo. Že ob prvem pogledu nanj se je Ivan Fjodorovič nedvomno uveril o tem, da je resno in nenavadno hudo bolan; zelo slab je bil, govoril je počasi in nekam s težavo obračal jezik in silno je bil shujšal in porumenel. Svidenje je trajalo dvajset minut in ves ta čas se je pritoževal o glavobolu in trganju po vseh udih. Njegov skopljanski, mršavi obraz je bil postal tako nekam majhen, lasje na sencih so se bili sprijeli, namestu čelnega kodra mu je štrlel kvišku samo tenek pramenček las. Toda priprto levo oči, ki se je zdelo, da nekaj mežika in namigava, je še izdajalo nekdanjega Smerdjakova. "S pametnim človekom je tudi zanimivo govoriti," se je takoj spomnil Ivan Fjodorovič. Sedel je na stolček ob njegovem znožju. Smerdjakov je mukoma premaknil svoje telo na posteljo, toda prvi ni izpregovoril, močkal je in tudi njegov pogled ni bil videti nič kaj radoveden.

"Ali moreš govoriti z menoj?" je vprašal Ivan Fjodorovič. "Ne bom te preveč utrudil." "Seveda lahko," je s slabotnim glasom zamomljal Smerdjakov. "Ali je že dolgo, kar ste izvolili priti?" je ljudomilo dodal, kakor bi hrabil gosta v njegovi zadregi.

"Ne, šele danes... Prišel sem, da pojem kavo, ki ste jo tu skuhal." Smerdjakov je vzdihnil.

"Kaj vzdihuješ, saj si vendar vedel?" je bleknil Ivan Fjodorovič kar naravnost.

Smerdjakov je solidno pomolčal.

"Kako ne bi bil vedel? Če naprej je bilo jasno, kaj bo. A kako naj bi bil tudi vedel, da bodo tako vodili preiskavo?"

"Kaj vodili? Nikar ne zvitojepl! Mar nisi naprej povedal, da te bo vrgla padavica še tisti mah, ko stopiš v klet? Prav na klet si pokazal."

"Ali ste to povedali pri zaslišanju?" se je mirno pozanimal Smerdjakov.

Ivan Fjodorovič se je zdajci ujezil.

"Ne, nisem še povedal, a povedal bom vse-kako. Marsikaj mi moraš pojasniti, prijatelj, in to takoj; vedi, dragec, da se z menoj ne boš igral!"

"Čemu naj bi mi neki bila taka igra, ko ste prav vi vse moje upanje; na vas edinega se nadejam kakor na Gospoda Boga!" je rekel Smerdjakov enako mirno kakor prej, samo oči je za trenutek priprl.

"Prvič," je prišel Ivan Fjodorovič: "znano mi je, da padavice ni moči naprej napovedati. Vprašal sem, je nikar ne ne poizkušaj ukaniti. Dneva in ure ni moči napovedati. Kako si mi mogel takrat napovedati dan in uro in še to, da bo baš v kleti? Kako si mogel naprej vedeti, da boš pri tistem napadu telebnil prav v to klet, če nisi nalašč hlinil božjasti?"

(Dolje prihodnjik.)

Štefan Dolšak

Ivan Podraž

Bil je dan, ki ga zlepa ne bo pozabil poslovodja Štefan Dolšak. Deževalo je, treskalo in grmelno vsevdi v zgodnji pomladanski večer, ko je stopil skozi žična vrata, ki vodijo na tovarniška tla. Na vratarjev pozdrav je zadrtljivo zamrmral predse ter se z dolgimi koraki pognal proti skladišču, kjer se je prilonil k zidu. Čuvstvo o-lajšanja ga je obšlo, ko se je stisnil k vlažni leseni steni, ki loči skladiščno poslopje od podaljška prostorov, namenjenih odpravi naročenih izdelkov.

Ko je tako stal, se je iznenada zavedel, da bo moral nemara stati celo dolgo uro v mrazu in na vetrovnem mestu, preden bo mogel storiti, kar je sklenil in kar mora storiti, če hoče obratovati z njim, ki je tako neusmiljeno zarezal v njegovo bit-lin se kakor blaznik zarezal vlar je pa previdno šepetal: Ve-

rečo njegove družine. Ni ga osepnila toliko odpoved, kolikor hudodelstvo človeka, pred katerim je živinski tat poštenjši od zvestega uslužbenca. S takimi mislimi je prišel sem in čeprav se je spustil v boj z usodo, ga je zdaj nepričakovano prevzela skrb za svoje zdravje.

Opredel je izza stene, zdaj pa zdaj potegnil na uho ter se sled-njič odločil, da stopi vzle nalivu v zavetje na drugo stran. Na nesrečo se je zaletel v deblo, ki ga je dobro poznal, toda zaradi teme in vznemirjenosti je bil pozabil nanj. Skoraj je padel, se spet zaletel v deblo, ko je zdajci počilo. Takoj se je zavedel, kaj se je zgodilo. Samokres, ki ga je bil vzel s seboj, se je po naključju sprožil v njegovem žepu. Z bliskovito naglico je pregledal vso resničnost položaja, vendar je ostal hladen.

Prihitea sta nočni čuvaj in vratar, ki sta z močnimi svetilkama razredčila temo. Čuvaj je držal pred seboj samokres, vratar je pa previdno šepetal: Ve-

no ubiti človeka, ga je ošinila lik-električna iskra — in s skoraj nadčloveško močjo je zatajil v sebi srd, ki mu ga je znova vžgal oblastni ravnateljev glas — premagal je gnev, ki se je upiral njegovi volji ter je izginil kot volk, ki so ga prepodili iz staje.

— Kakšen si! Ves si moker in treseš se! Takšen dan. Štideset mučencev, najmanj do velike noči ne bomo imeli sonca!

Tako ga je sprejela žena, ki se slutila ni nesreče.

— Ne, ne bomo ga imeli! Se dije ga ne bomo imeli! je z mračnim obrazom odgovoril poslovodja.

Dolgo je bedel in še v posteljo so ga spremile temne sence. Brez službe, brez dela — in zdaj še to neozdravljeno maščevanje! Proti jutru mu je oslabila duša.

Velika nedelja.

Zamolki odmevi praznjega pritrkavanja so se prestrašeno odbijali od zidov jetnišnice za mestnim parkom. V celici št. 33 je sedel na razmajanem stolu bivši poslovodja Štefan Dolšak. Čutil je v sebi in okoli sebe strašno samoto, ki mu je razjedala srce. Na tleh pred njim je ležala odprta knjiga. Padla mu je iz rok, ko je samogibno listal po njej, v hipu, ko so se v pomladni dan oglašili velikonočni zvonoči. Grenka bol mu je otrpnila ude. Zazelal si je smrti, ki je boljša od življenja izobčenec. Ko so zvonoči utihnil, se je oglašila v globini njegovega srca razkrajajoča misel, katere silo je občutil prvič že tisti večer in katero mu je zmerom znova obujal preiskovalni sodnik: Ubili si hotel človeka!

Toda zakaj? Ker je podivjani pes v primeri z Wilhelmom Kribbenom pravo jagnje. Na domačih tleh imajo vendar pravico do dela domači ljudje — ne pa tujci, ki prihajajo, da izživajo nesrečo zaradi koščka kruha. Tu se neha vsaka pisana pravica, ki obdoljuje človeka hudih dejanj, ker je hotel pomagati sebi in tovarišem v nejevolji.

Štefan Dolšak je težko dihal.

Kdo me more soditi, ko sem se z obžalovanjem dejanja, ki ga nisem storil, obsodil sam? Pravica naj išče krivce tam, kjer so. In krivci so vsi oni, ki s tujim denarjem zapravljajo našo delavno moč in množijo vrste očetov, mož, žena, fantov in deklet brez kruha in upanja na prihodnost. Ali bo Wilhelm Kribben skrbel za žene in otroke, ki so ostali v bedi samo zato, da so mogli priti na mesta njih mož in očetov Friedli Knipping, Davidi Morgenschneini in Gabrieli Depleri?

Temna, toda v svojem bistvu sveta besnost ga je zgrabila in strela. Vstal je, stopil pod zamreženo okence ter zadihl topli pomladni zrak.

Štefan Dolšak je čutil, da je pravica z njim, čeprav so postale zoper njega. V tej zavesti je čakal rešitve zase in za vse one, ki nečesto ubijati, ker se bo ubilo samo, ko pride dan vstajenja za našega delavca, ki si hoče z glavo in z rokami zagotoviti svoje mesto pod soncem.

Za aragonsko fronto

Aragon, 20. jan. 1938.

Gosta megla je ležala nad prijazno aragonsko vasico, ko smo krenili iz nje ob reki Ebro proti oljkovim nasadom. Vsi molčimo, edino en tovariš se razgovarja s kmetom, ki je bil videti že precej prileten, vendar kakor posnemamo iz govora, je bil tudi on na fronti. Kot prostovoljec je kopal rove, želel je, da se bojuje ali ga zaradi družine in starosti niso pustili.

Počasi stopamo naprej, kmet priganja mulo, ki leno premiče noge, toda jo ne more pripraviti, da bi stopala hitreje. Nekateri se zagledamo v kalno reko, ki počasi leze naprej kakor bi hotela počakati na razvoj dogodkov, ki se bodo v kratkem odigrali na aragonski fronti.

Po poldrugurni hoji na naš prostor si prižgemo cigarete in se spravimo k delu. Lep je pogled na nasade. Vsa drevesa so v ravni vrsti kot v kakem parku. Zemlja pod njimi je gola, brez trave, kar je

Leon Blum, predsednik francoske vlade.

bolj praktično za pobiranje sadu, katerega je vse črno, v velikosti našega želoda. Delo se je pričelo. Kmet nam da nekaj košar. Spravimo se na kolena in pričnemo pobirat dragoceni sad, ki je za Španjolca najvažnejša življenjska potreba. Pri nas rabi gospodinja olje in mast, a gospodinja v tej zemlji opravi vse z oljivnim oljem.

Ko je prišlo solnce, smo izgubili vso nevoljo ter postali prav dobre volje. Opoldne nam je gospodinja postregla z obedom, katerega je pripravila dosti okusno in nato postavila pred nas še mušketele.

Po obedu smo imeli eno uro počitka. Zlekli smo se na soncu, ki je bilo toplo kakor spomlad. Nekateri so pospali, drugi so si pripovedovali frontne doživljaje ali razglabljali svetovni politični položaj. Tudi pri drugih gospodarjih okoli nas je postalo živo. Od vsepovsod se čuje pesem. Tam daleč, iz drugih sadovnjakov se začuje tiha slovenska melodija, kakor da pojo kosci izpod triglavskih senožeti:

Pojo pravnički hlapca Jerneja, ki so prišli v drugo zemljo tirit svoje pravice.

Zopet se je pričelo delo, vreče se polnijo, skoro se ne sliši besede, vsi poslušamo grmenje topov in detonacije avijonskih bomb. Samo 30 km od nas, blizu Saragosse, se bije boj med armado demokracije in armado uzurpatorjev.

Prišel je čas odhoda, težke vreče dragocenega sadeža smo znosili na voz. Gospodar se je smejal, videč tako velik tovor in dejal, da dokler bomo imeli tega dosti, naša armada ne bo lačna, dočim mora Franco skoro vse pridroke oddati za kanone.

Zopet se vračamo ob obali reke, ki je spremenila v solnčnem siju svoje lice. Morda je žalostna, odkar je pod Santanderjem bila priča grozodejstev, ki so jih izvršili fašisti nad hrabrimi Baski in Asturci.

Mračilo se je že, ko smo prišli v vas. Od vseh strani so se vsipali nabirači, prepevaje, vmes pa se čuje škripanje koles težko obloženih voz, kakor da bi peli z borci veličastno pesem o svobodi.

Dočim je Slovenija meseca januarja v najlepši zimski lepoti, pokrita z debelo snežno plastjo, se je pričela tukaj trgati oranz in oliv. Najvažnejša je oliva, katerih nasadov je toliko, kakor pri nas smrekovih. To drevo rodi dvakrat na leto, v zimski in letu, ko je zrelo, popada sad sam z drevja.

V vsaki vasi imajo mline, ki iztiskajo olje, katero se potem v tovarnah predela.

Vojaštvo, katero je v rezervi, pomaga vaščanom spravljati pridelek pod streho, ker čim obilnejša je žetev, tem lažja bo obramba.

—F. M.

Delavski razred in ogrožena Evropa

Na skupni seji Socialistične delavske internacionale in Mednarodne delavske strokovne zveze v Parizu, dne 14. in 15. marca je bila sklenjena ta-le resolucija:

Dogodki zadnjih dni so razpršili zadnje iluzije. Pokazali so v najbolj žarki luči namere fašističnih vlad in s kakšno bliskovito naglico nameravajo uresničevati svoje načrte.

Avstrija, zasedena in anektirana, je prišla izpod diktature Schuschnigga pod še hujšo diktaturo. V Španiji, ki je žrtev dvojnega napada, kateri se sedaj vodi popolnoma neprikrito, so junaki branilci prišlijeni k umiku, vsled premoči vojnih sredstev, s katerimi razpolagajo sovražniki v izobilici, med tem, ko svetovne sile preprečujejo, da bi se mogla tudi republikanska armada tako oborožiti. Fašistične armade so se zasedale na Donavi, na Pirenejih, v Afriki in na Balearskih otokih ter ogrožajo neposredno Čehoslovaško, v resnici pa ni nobena svobodna država varna pred njimi, posebno ne Francija.

Vsa Evropa je v nevarnosti, da pride pod fašistično peto in zapade v uboštvo in suženstvo — tak je položaj, katerega se ustvarile: bojazen in napake.

V tej tragični uri hočeta internacionalisti še enkrat ponoviti svoja načela, ki so vodila njuno politiko in čijih pravilnost dogodki jasno potrjujejo. Priključene organizacije pa kličejo v akcijo:

1. Pozivata jih, da uporabijo vsa sredstva — tudi najučinkovitejša — da preneha politika "nevmešavanja", ki se uporablja v mednarodnem pravu nasprotnemu duhu in čije tragične posledice se le preveč očitno kažejo. Vse priključene organizacije naj se zavzamejo za to, da bo republikanski Španiji, ki se herojsko upira fašističnemu navalu, prišla takojšnja pomoč. V to svrhu morajo biti pripravljene podpreti vse moralne, politične, finančne, gospodarske in vojaške mere francoske in angleške vlade, ki bi bile potrebne, da se zaustavi napad Italije in Nemčije, pri čemer naj sodelujejo vse države, velike in male, vsaka po svoji moči.

2. Pozivata priključene organizacije, da ojačijo solidarnostno akcijo za republikansko Španijo, kakor to zahtevajo okoliščine ter da se zavzamejo za prepoved uvoza in izvoza v

Francovo Španijo in proti kupa-vanju blaga iz Francove Španije.

3. Internacionali in njim priključene organizacije bodo takoj podvezle vse, kar morejo, da se zagotovi gospodarska politična nezavisnost Čehoslovaške, predvsem z jasnimi in z izdatnimi obveznostmi s strani Anglije in Francije.

Zavzemali se bosta zato, da bodo narodi Evrope, ki so očiščeni braniti svojo svobodo, s pomočjo kolektivne (skupne) moči, tako povezali z medsebojnim dogovorom, kakršen je mogoč med enakimi na podlagi pakta Društva narodov, razlike, ali gre za večje ali male države, s katerimi se vežejo, v slučaju napada, drugemu pomagati z vsemi razpoložljivimi sredstvi, tudi z vojskimi.

Samo z odločnim in hitrim stopom za mir in zaščito nezavisnosti narodov morejo kratkice države Evrope vzbuditi zanimanje Amerike za pomoč, ki je v tem trenutku kar najbolj zaželjena.

Internationalisti sta prepričani, da je tudi še sedaj, dasi je zelo pozno, mogoče preprečiti svetovno vojno, ako se za to, kojo zavzamejo vse proletarij in demokratične sile. — Delstvo, zavedaj se strašne resni-položaja! Ne strši se niti na večjih naporov za mir!

Po Del. Pol.

SLOVENSKA NARODNA POUČNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in je po no list Prosveta za korist, ter trebno agitacijo svojih družin, glasstva in za propagando svojih del. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vse organizacije ima običajno glasilo. Torej agitatorji ne delajo naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pojavljajo v listu Prosveta.

VAŽNO ZA VSAKOGA

KADAR pošljete denar v stari krati: KADAR pošljete denar v stari krati: KADAR pošljete denar v stari krati:

KARTE za vse iz

Potniki z našim posredovanjem jejo najceneje in zadovoljni. Denarne pošiljke izvršujemo in v zanesljivo po dnevnem kursu v JUGOSLAVIJO in ITALIJO

Za 2.500...	100 Din	Za 6.500...	100
5.000...	200 "	12.500...	100
7.500...	300 "	15.000...	100
11.500...	500 "	27.500...	100
22.500...	1.000 "	112.500...	100
45.000...	2.000 "	167.500...	100

Navedene cene so podvojene spremeni-le kurs. Pošiljamo tudi denar brezposlovanje izplačila v dolarih.

V Vašem lastnem interesu je, da pošljete na naše in pojasniti

SLOVENIC PUBLISHING CO.

(Glas Naroda—Travel Bureau)

216 West 18 st. New York, N. Y.

V Jugoslavijo SAMO 7 DNI

če potujete na ekspresnih parnikih: **BREMEN • EUROPA**

Brzi vlak ob Bremen in Europa v Bremerhaven zajamej udobno potovanje do Ljubljane

Alli potuje s priključnimi ekspres. parniki:

COLUMBUS

HANSA • DEUTSCHLAND

HAMBURG • NEW YORK

Izborne železniške zveze od Cherbourg, Bremena ali Hamburga.

Strokovnjaški nasveti glede vizejev za prijetnost in obiskovalce.

Za pojasnila vprašajte lokalnega agenta ali 130 W. Randolph St. Chicago, Ill.

HAMBURG-AMERICAN LINE

NORTH GERMAN LLOYD

Člani policijske brigade, ki so jo japonske avtoritete mobilizirale v kitajski provinci Henan